

■ JOUKO MARTTILA

Maksajan makuinen historia

Suomen Pankki on julkaissut muhkean kaksisosaisen ja yli 1500-sivuisen historiansa. **Antti Kuusterä** ja **Juha Tarkka** tekivät vuosikausia töitä tavoittaakseen suomalaisen raha- ja talouspolitiikan pitkän kaaren. He onnistuvat siinä hienosti. Mitä kauemmas nykypäivästä mennään, sitä vaikuttavammalta teksti tuntuu. Ja päinvastoin. Lähihistoria tuottaa enemmän tuskaa.

Suurimmalla kiinnostuksella luin pankin omien tutkijoiden tulkintaa 1980-luvun tapahtumista, jotka ravistelivat Suomea eniten sitten sotavuosien. Sotata- loudesta siirryttiin vahvan säätelyn suojassa poliittisesti ohjattuun neuvottelutalouteen, josta harpattiin markkinatalouteen ilman selvää suunnitelmaa.

Suomen Pankin ja hallituksen rooli pääomamarkkinoiden vapautumisessa jäivät keskuspankin virallisessa historiassa liian vähälle huomiolle. Kirjoittajat kiittelivät julkistustilaisuudessa toimeksiantajansa täydellisestä työrauhasta ja kirjoittamisen vapaudesta, mutta maksajan maine on taatusti painanut ajatuksissa.

Suomen Pankin nykyinen pääjohtaja **Erkki Liikanen** vaikutti valtiovarainministerinä keskeisesti Suomen talouden romahtamista edeltäneeseen ylikuumenemiseen. Vielä suurempi rooli oli entisellä keskuspankin pääjohtajalla, presidentti **Mauno Koivistolla**. Tästä huolimatta sekä Liikanen että Koivisto kuitataan murroskauden kuvauksessa muutamalla viitteellä. Heidät häivytetään kuvasta ja vastuuta virheistä vyörytetään muiden harteille.

Suomen sitoutuminen vahvaan markkaan pistetään Suomen Pankin virallisessa historiassa Liikasen ja Koiviston puoluetoverin, pitkäaikaisen pääministerin **Kalevi Sorsan** piikkiin. Talouspolitiikan käännekohtana mainitaan Sorsan joulukuussa 1986 pitämä puhe, jossa hän vaati vahvan markan politiikkaa. Sorsa oli sopinut puheen teemasta Suomen Pankin pääjohtajan **Rolf Kullbergin** kanssa. Koiviston asema Sorsan neuvonantajana ja vahvan markan isänä jää kokonaan käsittelemättä.

Toinen vähälle huomiolle jäävä talouselämää kuohtanut päätös on kevään 1989 revalvaatio, jonka valmistelusta hallituksessa tiesivät etukäteen vain pääministeri **Harri Holkeri** ja valtiovarainministeri Liikanen. Markan ulkoisen arvon nostaminen antoi kuolettavan iskun vientiteollisuuden elpymistoiveille.

Holkerin hallituksen kauppa- ja teollisuusministeri **Ilkka Suominen** pitää edelleen revalvaatiopäätöstä väärin ajoitettuna ja täysin käsittämättömänä. Tava- tessani hänet hiljattain Suominen kertoi yrittäneensä taivutella pääministeri Holkeria vaikuttamaan, että

Kirjoittaja valmistelee vuoden 1989 arvopaperimarkkinalakiin liittyvää väitös- kirjaa ja seuraa kolumnien välillä taloutta blogissaan <http://taloudentulkki.com>

revalvaatio peruttaisiin, mutta Holkeri ei ”uskaltanut uhmata Koivistoa”. Koivisto oli hallituksen kättilö ja takuumies, jonka vahvasta talousvaikuttajan roolista olisi mielellään lukenut lisää myös Suomen Pankin historiasta.

Valtiovarainministeri Liikasen vaikutus Suomen talouden kohtalonhetkiin jää pankin historiassa ohueksi. **Esko Seppänen** pitää omassa *Pankkikirjassaan* verotuksen keventämisestä Liikasen ”kardinaalimunnauksena”, koska se ajoitettiin noususuhdanteeseen. Samaa mieltä oli suursijoittajana tunnettu professori **Pentti Kouri**. Muistelmateoksessaan *Suomen omistaja ja elämäni muut roolit* Kouri kirjoittaa, että Mauno Koivisto, Suomen Pankki ja Holkerin hallitus ”tuhoivat Suomen talouden”.

Jaakko Kianderin ja **Pentti Vartian** julkaisema *Suuri lama* antaa maltillisemmän kuvan 1990-luvun kriisiin syistä, mutta raha- ja valuuttapolitiikan virhearviot sekä finanssipolitiikan epäonnistuminen, eli valtiovarainministeri ja Suomen Pankki, saavat siinäkin murhenäytelmän pääroolit.

ERKKI LIIKASEN VAIKUTUS SUOMEN TALOUDEN KOHTALONHETKIIN JÄÄ PANKIN HISTORIASSA OHUEKSI.

Korkotaso pidettiin liian matalalla liian pitkään. Yksityinen luotonanto ja julkisten menojen kasvu kiihtyivät huippuunsa juuri ennen kuplan puhkeamista. Samanlaiset ongelmat johtivat 20 vuotta myöhemmin koko euroalueen kriisiin. Erkki Liikanen on istunut jälleen päättäjän paikalla, tällä kertaa Euroopan keskuspankin neuvostossa, seuraamassa euroalueen horjumista.

Uskottavaa historiaa ei voi kirjoittaa vain muistelmien tai haastattelujen varassa, mutta oma ansansa on myös arkistolähteissä, kun niitä tulkitaan nykypäivän näkökulmasta. Historiallisten tapahtumien tiedossa oleva lopputulos voi vaikuttaa lähteiden valintaan. Historioitsijasta saattaa tulla tiedostamatta lähteidensä ja toimeksiantajansa valikoiva vanki. Riski on suurin silloin, kun työn maksajan oma toiminta on tutkinnan alla. **AM**